

A TESTNEVELÉS OSZTÁLYOZÁSA

Sokat vitatott kérdés a nevelők között, a nevelőtestületi értekezleteken a testnevelési osztályzatok, melyek így vagy úgy tükrözik a tanulók féléves, vagy egész éves munkáját e tárgyból. Sokat vitatkoztak ezen az elmúlt években a testnevelő tanárok és a vitát, amely a Sport és Tudomány hasábjain, a Köznevelésben és egyéb pedagógiai szaklapban megjelentek, csak részben tudták megnyugtatóan megoldani. Az új tanterv, mely a múlt tanévben lépett életbe, határozott irányt mutat a testnevelés elbírálásában, osztályozásában. Nagy segítséget adott ezzel kapcsolatban a múlt tanévben a minden nevelőtestületben megtartott, ezzel a témával foglalkozó nevelési értekezletek. Itt testnevelőink elmondták véleményüket a tárggyal kapcsolatos elbírálásról, ill. osztályzásról. Így született meg ezek után a Testnevelő Tanári Munkaközösségünk *egységes*, elvi álláspontja ezzel kapcsolatosan, mely a múlt tanévtől kezdődően egy nevezőre próbálta hozni a különböző álláspontokat.

Ezt ebben a tanítási évben még csak aláhúzta az új Rendtartás is (1:19. és 61. oldal), amely kimondja:

„A tanítási órákon, a gyakorlati foglalkozásokon, a szakmai gyakorlatokon a nevelő (oktató) érdemjeggyel értékeli a tanulók tudását, ismereteik gyakorlati alkalmazását, gyakorlati készségük fejlődését, *továbbá a közös munkában való részvételüket.*”

Máshol:

„A tanulók tanulmányi fejlődésének ellenőrzését tervszerűen kell végezni. A nevelőknek egységes követelmények szerint kell elbírálniuk a tanulók tudását, munkáját. *Az elbírálás, a tantervi követelmények és a tanuló szóbeli, írásbeli, vagy gyakorlati teljesítményének egybevetése alapján érdemjeggyel történik.*”

Az új Rendtartás *félreérthetetlenül* megszabta minden tárgy és ebben a testnevelés osztályozásának koncepcióját. Így osztályzásnak és elbírálásnak a testnevelésben kettős funkciója van:

1. a tanulók tudásának értékelése,
2. az osztályozás nevelő hatása.

Meg kell jegyezni, hogy a Tanterv követelményeit, mozgásanyagát minden tanuló elsajátíthatja, de csak akkor, ha az órán aktívan részt vesz, ha magáévá teszi a testnevelő tanár iránymutató utasításait. Az osztályzás fő tárgyát a tanterv mozgásanyagából — atlétika, torna, játék köréből — arányosan kell kiválogatni, és főleg arra kell törekedni, hogy ez ölelje fel a leglényegesebb gyakorlatanyagot. Számítani kell minden maximalizmust, mert ez túlterhelést jelent a tanuló számára. Ezen felül tilos pl. az V. osztályban megtanítani a VIII. o. tantervi anyag szekrényugrásait, az ebben az osztályban előírt szekrényugrásokon felül. Ebből az is következik, hogy a legkiválóbb képességű tanulókkal elsajátíthatunk magasabb osztályú tantervi anyagot, vagy hogy a tantervnél több mozgásanyagot végezzenek, de ez nem szerepelhet osztályzási követelményként.

Nagy segítség az elbírálásban, osztályzásban a Rendtartás újszerűsége a magatartási és *szorgalmi* jegy megállapításánál.

Az értékelésnél, osztályzásnál a testnevelő kezében is több lehetőség van már az érdemjegyek megállapításánál. Az érdemjegyek megállapításának széles köre ezzel szűkült, s a mozgásanyag végrehajtásának elbírálásakor a testnevelő körültekintőbben tudja, értékelni a tanuló tudását, fejlődését.

Továbbiakban is érvényes az, hogy a tanulók *magatartását* a testnevelési érdemjegyre *nem lehet beszámítani*. A tanuló magatartásának megállapítása a nevelőtestület közös ügye, melyhez a testnevelő pozitívummal, vagy negatívummal hozzájárul.

Ezzel kapcsolatban azonban meg kell jegyezni, melyet húsz éves gyakorlatomból merítem, hogy nem elég csak hangoztatni a tanuló rossz magatartását a testnevelési órán. Ehhez kézzelfogható bizonyíték kell, mely mindenki előtt, szülők, nevelőtestület, igazgató előtt félreérthetetlenül bizonyíték. Ez pedig az ellenőrzőbe történő bejegyzés. Egy-egy írásbeli figyelmeztetés az ellenőrzőbe, alapot ad egy-egy renitens tanuló megfélemezésére, mely a legtöbb esetben eredménnyel jár. Így használja ki a testnevelő is az ellenőrzőkönyv egyik fontos funkcióját. Úgyszintén szükségesnek tartom az ellenőrzés során kapott összes jegyek beírását az ellenőrzőkönyvbe. Ezt ne mulassza el egy testnevelő sem. A tantárgy tekintélyét erősíti meg a testnevelő, s ezen felül pedagógiai értéke is rendkívül nagy. Igaz, többletmunkát jelent ez a testnevelőnek, de ez a többletmunka kézzelfoghatóan is ösztönzi a tanulót. Még csak annyit a bejegyzésekről, hogy ne csak a rosszat, hanem a jót is rögzítsük az ellenőrzőkönyvbe. Ennek pedagógiai hatása rendkívül nagy, pozitív hatással van a tanuló további fejlődésére, különösen akkor, ha az a bejegyzés buzdít, irányt mutat a „hogyan tovább”-ra.

Az osztályzás, mint nevelési eszköz csak akkor lesz hatékony, ha elősegíti a tanulóknak a testneveléshez való viszony kialakítását, a mozgás, a testgyakorlás, az önkéntes sporttevékenység iránti vágy felkeltését, a kulturális igény kialakítását, hogy azt a tanulók az életbe is magukkal vigyék.

Az osztályzás esemény a tanuló életében, gyakran mély nyomot hagy lelkében, ezért szükséges, hogy az elbírálás a tanuló sokoldalú és mélyreható megfigyelésére, a személyiség teljes megismerésére támaszkodjék, hogy tárgyilagos legyen.

Nagy gondot kell fordítani a gyengébb képességű tanulók elbírálására, mert a tanulók különböző testi fejlettségi szinttel rendelkeznek. Megfelelő előkészítéssel, a legjobb kísérletek kiváráásával hozzásegíthetjük a gyengébbeket is képességeik teljes kifejtéséhez. Ilyen eljárással a gyengébb fizikai képességű, de kitűnő rendű tanulót is munkára serkenthetjük, ami alapot ad, helyes nevelő eljárással, a harmonikus érdemjegyek kialakítására.

Szem előtt kell tartani, hogy a testnevelés *tanítható és tanulható* tárgy. Minden átlagos fizikai és szellemi képességgel rendelkező tanuló *elérheti* a testnevelésből a *közepes osztályzatot*. Ebből következik, hogy még kivételes esetben sem kaphat a tanuló *elégtelen* osztályzatot!

Minden esetben figyelembe kell venni a tanuló fejlődését az osztályzáskor. Erre lehetőséget ad az év eleji felmérés, és az év végi időszakos ellenőrzés eredménye, mely leghatásosabban, egy-egy házi, iskolaközi vagy városi versenyen csúcsosodik ki. Helyes, ha a nevelő a tanulónak egy-egy versenyen elért eredményét is figyelembe veszi, és mivel pl. a városi versenyen az iskola színeit képviseli, értékelésnél ezt a többletet *jeggyel* is ki lehet fejezni. Ezzel a többi tanulót is ösztönzi a testnevelő a jobb eredmények elérésére.

Atlétikai érdemjegyek megállapításánál irány lehet a négytusa pontértéktáblázata a helyi viszonyok, feltételek figyelembevételével. A nevelőnek kell meghatározni a pontértékben elérhető jeles stb. szintet. Ez minden esetben igazodjék a tanuló tudásszintjéhez.

A tanuló tudását torna mozgásanyagból az összes érdemjegyek figyelembevételével egy *közös* jegyben bíráljuk el. Adhat a nevelő ún. részjegyeket, egy-egy mozgás-

anyag időszakos ellenőrzésekor, de minden esetben ezek összjegye adja a torna mozgásanyaga osztályzatát.

A játék mozgásanyagának értékelése legalább olyan fontos, mint a tanulók tudásának, mozgásismeretének, mozgásműveltségének elbírálása szempontjából, mint az atlétika vagy torna. Ennek fontosságát a tanterv arányai is igazolják. A tanulók tudását a sportjátékokból, az adott osztályban, a tantervben előírt technikai ismeretnek a játékban való alkalmazásából kell megállapítani.

A három testgyakorlati ág alapján megállapított érdemjegyet, kellő nevelői eljárás alkalmazásával, a részjegyek figyelembevételével, egy egész jeggyel is megemelhetjük.

Az elmondottakból nem következik az, hogy a testnevelő tanárok kezét az osztályzás alkalmával guzsba kössem. Nem erről van szó. Csupán azt szeretném elérni, hogy egységes pedagógiai eljárással, a testnevelési érdemjegy is olyan helyet kapjon az osztályzatok sokaságában, melyet megérdemel.

Rakonczy László

IRODALOM:

1. Rendtartás 1964.
2. Tanterv és utasítás 1963.

„LEGKEDVESEBB KÖNYVEM”

Így ír egyik lelkes ötödik osztályos tanuló a Történelemlétkönyvről. „Ilyen szép könyvem még sohasem volt!” — rajong egy másikkal. Ezek a kedves megnyilatkozások élénk pillantanak egy képet a tankönyvosztás pillanataiból. Az V. osztályos Történelemlétkönyvet szívéhez szorítva szaladt egy kislány, s arcán boldog mosollyal kiáltotta várakozó társainak: „Nézétek, milyen gyönyörű!” Szeme ragyogott, ahogy fúrge ujjai végigpergették a tankönyv lapjait.

Nem érdektelen végigfutnunk azt az utat, amely elvezetett eddig, hogy a tanulók így vélekedhetnek az új, ötödik osztályos Történelemlétkönyvről.

Másfél évtized elmélyült munkája, kemény vitája, élénk érdeklődése előzte meg a könyv megjelenését. Kerestük az utat, a módot, hogy tanulóink nagyobb kedvvel, könnyebben, s alaposabban sajátíthassák el a tantervi ismeretanyagot a történelem vonatkozásában is. Nem ment ez egyszerre. Lassan, lépésről lépésre sikerült csak előbbrevinni a történelemtanításban a gyermekszempontúság elvét. Azt a törekvést, hogy a gyermekhez, annak életkori sajátosságaihoz, érdeklődéséhez, munkabíráshoz szabják tankönyvszerzőink a készítenő tankönyvek anyagát, felépítését, előadásmódját. Első nagy eredmény volt e téren, amikor sikerült kizoritanunk a használatból

azokat a történelemlétkönyveket, amelyek zűrt-foltan, sokszor megemészthetetlen fogalmazásban rálatták a gyermekek elé annak érdeklődésétől, gondolatvilágától távolálló gazdaságtörténeti, gyakran politikai gazdaságtan jellegű anyagot; amelyekben az eseményes anyag petít betűkkel volt szedve, míg az elvont, egyetemi és főiskolai jegyzetektől csaknem átmásolt, más esetben kivonatolt gazdasági és elméleti vonatkozású részek nagyobb betűkkel kínálták magukat, természetesen igen kevés eredménnyel. Az idő, a fejlődés „kellően” értékelte e könyveket.

Újabb eredmény volt, amikor a még mindig nehéz, de már megemészthető szöveget széljegyzettel látták el. Sokkal áttekinthetőbbé vált így az anyag, s könnyebb lett a tanulás. A tanulók érdeklődését, s a tantárgy megszeretését az egyes órák anyaga utáni színes olvasmányokkal sikerült biztosítani.

Nem járt azonban kellő sikerrel az a követelmény, hogy akkor, amikor még nem voltak történelmi térképek, nem volt történelmi kézikönyvek, a tankönyvekbe szerkesszenek az egyes korokat, jellemző történelmi korszakokat ábrázoló térkép-vázlatokat. S teljesen elvetették még a gondolatát is annak, hogy ezek a vázlatok lehetnének színesek is! Nagy haladás volt, amikor a jelenleg is használt VII. osztályos tankönyvhöz mellékeltek egy Európát